

บทนำรวม แผนงานวิจัย

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหา

การท่องเที่ยวในปัจจุบันได้พัฒนาจากธุรกิจมาเป็นอุตสาหกรรมแล้ว รวมทั้งยังเกี่ยวพันกับการพัฒนาอย่างที่ยากออกจากรากกันได้ง่าย ทรัพยากรต่างๆทั้งธรรมชาติและวัฒนธรรมได้ถูกนำมาใช้เป็น “ต้นทุน” ของการท่องเที่ยวแทบทั้งสิ้น ซึ่ง “กำไร” จากการท่องเที่ยวมักจะถูกคำนึงถึงแต่ในทางแคบคือผลตอบแทนทางเศรษฐกิจเท่านั้น แต่ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ด้านสังคม และ ด้านวัฒนธรรม กลับถูกคำนึงถึงน้อย หรือ ในหลายกรณีไม่ได้ถูกคำนึงถึงเลย

แนวคิดของการจัดการการท่องเที่ยวในปัจจุบันให้ความสำคัญกับชุมชนเจ้าบ้าน (Host Community) แทนการให้ความสำคัญต่อนักท่องเที่ยวเหมือนในอดีต (Weaver, 2008) ซึ่งแนวคิดนี้ก็สอดคล้องกับแนวทางการจัดการมรดกทางวัฒนธรรม (Cultural Heritage) ของ องค์การศึกษา วิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ หรือ UNESCO (Engelhardt, 2005) ชุมชนเจ้าบ้านผู้ซึ่งเป็นเจ้าของมรดกทางวัฒนธรรม ได้กลายเป็นจุดเหวี่ยง (Fulcrum) ที่สำคัญในการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมต่างๆ โดยให้การท่องเที่ยวเป็นแหล่งที่มาของรายได้ที่เพียงพอต่อการดำรงชีพ และ ปกป้องรักษามรดกของชุมชนของตนเอง ซึ่งจะทำให้ชุมชนสามารถพึ่งตนเองและรักษาทรัพยากรทั้งทางธรรมชาติและทางวัฒนธรรมของตนเองไว้ได้

แนวทางการจัดการการท่องเที่ยวเพื่อตอบสนองต่อแนวคิดที่เปลี่ยนไปจึงต้องเปลี่ยนจากกำหนดนโยบายจากส่วนกลาง มาเป็นการกระตุ้นจากชุมชนท้องถิ่น หรือ การจัดการแบบบนลงล่างต่อแทนที่ด้วยการจัดการแบบล่างขึ้นบน ซึ่งการจัดการการท่องเที่ยวแบบหลังนั้นทำได้ยากกว่าแบบแรก แต่ให้ผลที่ยั่งยืนมากกว่า นอกจากนั้นชุมชนท้องถิ่นยังสามารถทำหน้าที่ปกป้องดูแล (Stewardship) ทรัพยากรของตนเอง และ กำหนดแนวทางการใช้ทรัพยากรนั้นๆอย่างให้เกิดประโยชน์ในทางกว้าง คือทั้งด้านเศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม สังคม และวัฒนธรรม ได้อีกด้วย

ทรัพยากรในท้องถิ่นมักถูกใช้เพื่อตอบสนองความจำเป็นเบื้องต้นในการดำรงชีวิต อาหาร ที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่ม และ ยารักษาโรค จึงเป็นสิ่งที่รวบรวมภูมิปัญญา และ องค์ความรู้ในการดัดแปลง และ ประยุกต์ใช้ ทรัพยากรทางธรรมชาติต่างๆในชุมชนเพื่อการดำรงชีพ จึงทำให้ปัจจัยสี่ดังกล่าวเป็นหลักฐานเชิงประจักษ์ที่ดี ในการทำการศึกษาวรรณกรรมของชุมชน หากแต่ผลการศึกษาที่เป็นนามธรรมจะถูกจำกัดอยู่แต่ในแวดวงการศึกษา ซึ่งเกิดเป็นประโยชน์รูปธรรมน้อย จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งในการนำผลการศึกษาที่ได้มาสร้างสรรค์ เพื่อให้เกิดประโยชน์รูปธรรมที่สามารถนำไปปฏิบัติได้ อนึ่ง การสร้างสรรค์นี้ต้องคำนึงถึงผลประโยชน์ของชุมชนท้องถิ่นเป็นหลัก

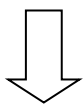
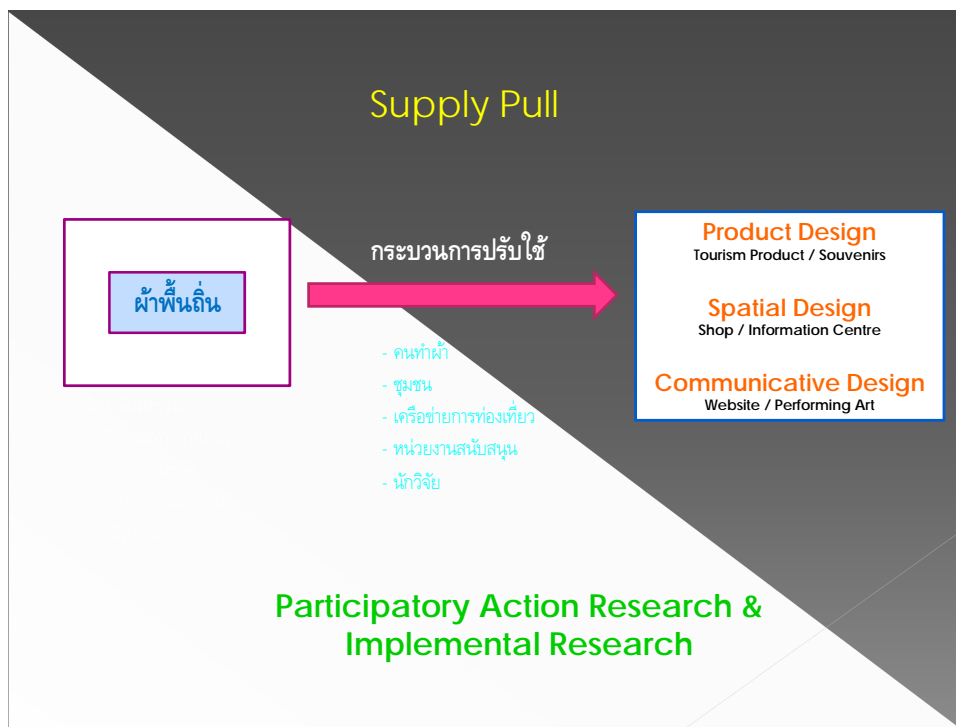
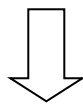
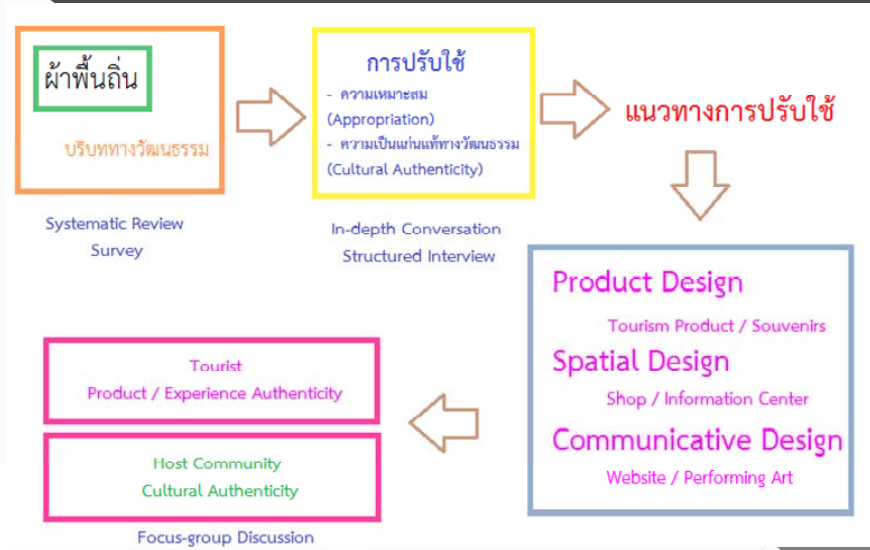
ผ้าพื้นถิ่นมักถูกนำมาใช้ตอบสนองการท่องเที่ยวในรูปแบบของที่ระลึก เท่านั้น หากแต่ผ้าพื้นถิ่นยังมีคุณสมบัติอื่นๆที่แฝงอยู่ใน เช่น อัตลักษณ์ของชุมชน ภูมิปัญญา องค์ความรู้ ความเชื่อ และ ความ สามารถ ในการปรับตัวเพื่อให้เข้ากับสิ่งแวดล้อม ดังนั้นการศึกษาผ้าพื้นถิ่นเพื่อนำมาปรับใช้เพื่อการท่องเที่ยวจึงมีนัยสำคัญ 2 ประการ คือ

- 1) การอนุรักษ์ผ้าพื้นถิ่นในฐานะมรดกทางวัฒนธรรมของชุมชน (UNESCO, 2003)
- 2) การปรับใช้ผ้าพื้นถิ่นเพื่อเป็นผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวบนพื้นฐานความเข้าใจวัฒนธรรมอย่างถูกต้องและสร้างสรรค์ (กระทรวงวัฒนธรรม, 2552) และยั่งยืน

2. วัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย

1. เพื่อศึกษาลักษณะ คุณสมบัติของผ้าพื้นถิ่นในประเทศไทย และความคิดเห็นของชุมชนในการปรับใช้ผ้าพื้นถิ่นเพื่อนวัตกรรมการท่องเที่ยว
2. เพื่อศึกษาพฤติกรรมนักท่องเที่ยวชาวไทย และชาวต่างชาติเฉพาะกลุ่มธุรกิจ MICE ต่อความสนใจในการปรับใช้ผ้าพื้นถิ่นในประเทศไทยเพื่อการสื่อความหมายนวัตกรรมการท่องเที่ยว
3. เพื่อเสนอแนวทางการปรับใช้ผ้าพื้นถิ่นในประเทศไทย เพื่อนวัตกรรมการท่องเที่ยว และเสนอตัวอย่างการปรับใช้ผ้าพื้นถิ่นสำหรับนักท่องเที่ยวชาวไทย และชาวต่างชาติเฉพาะกลุ่มธุรกิจ MICE

3. รายละเอียดความเชื่อมโยงระหว่างโครงการวิจัยย่อย

การศึกษาพฤติกรรมการใช้ผ้าพื้นถิ่นของนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติ เฉพาะกลุ่ม MICE – เพื่อนำไปสู่แนวทางการปรับใช้ผ้าพื้นถิ่นสำหรับนักท่องเที่ยวกลุ่มดังกล่าว

4. ประโยชน์ที่ได้รับ

ประโยชน์ที่เกิดต่อผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรง

1. เกิดความรู้ความเข้าใจในการท่องเที่ยวเชิงมรดกวัฒนธรรมที่ถูกต้อง
2. มีแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวชุมชนเชิงมรดกวัฒนธรรมและกระบวนการอนุรักษ์การท่องเที่ยววัฒนธรรมอย่างยั่งยืน
3. สามารถนำแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงมรดกวัฒนธรรมมาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับพื้นที่ และหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องได้
4. เกิดการเสริมสร้างศักยภาพการแข่งขันทางเศรษฐกิจอย่างยั่งยืนโดยยึดหลักแนวคิดการอนุรักษ์ควบคู่กับการพัฒนาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวประเทศไทย
5. สามารถสร้างงาน สร้างอาชีพ และแก้ไขปัญหาความยากจน ในประเทศไทยเป็นศูนย์กลางการพัฒนาแนวคิด เพื่อการเชื่อมโยงเป็นแหล่งท่องเที่ยวเดียว (One Destination)
6. แก้ไขปัญหาและพัฒนาที่เกิดจากรากหญ้าอย่างแท้จริง โดยศึกษาถึงกระบวนการภูมิปัญญาของท้องถิ่นอย่างลึกซึ้ง
7. เกิดความหวงแหนและการอนุรักษ์วัฒนธรรม
8. สร้างจิตสำนึกทางการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนให้กับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวทุกภาคส่วน

ประโยชน์ทางวิชาการ

1. เสริมสร้างองค์ความรู้ทางด้านการวางแผนการจัดการการท่องเที่ยววัฒนธรรมในลักษณะของการบูรณาการวิชาการหลากหลายสาขาวิชา
2. เกิดองค์ความรู้ใหม่ที่สามารถนำมาต่อยอดในการศึกษาวิจัยครั้งต่อไป เพื่อการเชื่อมโยงการพัฒนาพื้นที่ในแถบอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง และเป็นต้นแบบในการประยุกต์ใช้สำหรับพื้นที่ที่มีลักษณะใกล้เคียง
3. บริการวิชาการที่เกิดจากความร่วมมือระหว่างสถาบันการศึกษา หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และชุมชนท้องถิ่น ซึ่งจะสามารถสร้างความสัมพันธ์อันดีใหม่เกิดขึ้นได้เป็นฐานข้อมูลวิชาการ

5. หน่วยงานที่นำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. พื้นที่มรดกวัฒนธรรมในจังหวัดต่างๆของประเทศไทย
2. Asian Development Bank
3. กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา

4. การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย
5. กระทรวงวัฒนธรรม
6. ประชาชนในพื้นที่